

(s. 89) Tämä syväluotaava analyysi neuvostoimperiumin tuhosta ja moraalises- ta rappiosta on ripoteltu teokseen sinne tänne, aina kun pitää osoittaa jotakin paha. Mutta myös hyvä on läsnä: esim. analysoi- dessaan oikeutettu sota Koskinen tuo esille teesit oikeutetun sodan kriteereistä. Kun kyseiset premissit täytyvät on sota oikeutettu ja eettisesti ongelmaton. Tällainen tapaus oli hänen mielestään mm. Persian- lahden sota. Näin Koskinen tulee paljasta- neeksi miten moraalista ja etiikkaa käytetään probagandan ja politiikan osana, miten halutut ajatustavat ja tendenssit saadaan hallitseviksi, miten hyvä luodaan tarkoituseriä vastaavaksi. Koskinen ei kuitenkaan itse valota näitä mekanismeja, sillä hänen tehtävänsä kouluttajana on luoda haluttua hyvää. Se hyvä, minkä Koskinen luo, on kokoelma sääntöjä ja periaatteita tyyliin ”eet- tiset säännöt tietokonealan henkilöstölle” ja ”yleiset säännöt sotilaille”. Harmi että hyvä idea etiikan käsikirjasta tuhrautuu epäkriti- tiseen ja filosofisesti onttoon moralismiin, jota Koskinen itse uskoo kuitenkin välttelevänsä.

Reijo Kupiainen

AVAIMET HUKASSA

Pirkko Pitkänen ja Mikko Telaranta (toim.), *Ovi parempaan maailmaan: Hyvän elämän avaimet eri kulttuureissa*. Painatuskeskus, Helsinki 1995. 161 s.

Joensuulainen tutkija Pirkko Pitkänen ja Opintotoiminnan keskusliitossa vaikuttava Mikko Telaranta ovat toimittaneet oppi- kirjajamarkkinoille kirjoituskokoelman, jossa ”alan tutkijat ja muut asiantuntijat pohtivat syvää luotaavasti eri kulttuureissa vaikut- tavia filosofisia ja uskonnollisia ajattelutapoja”, kuten takakansi lupaa. Tuloksena on yhdentoista kirjoittajan voimalla tuotettu noin puolitoistasataasivuinen kokoelma, joka kantaa useimpia tämäntyyppisten, monen tekijän teksteistä yhteenkasattujen kokoelmien perusvikoja, kuten että artikke- lien laatu on epätasainen, näkökulmat ovat hajanaisia ja yhteismitattomia, eivätkä arti- kkelit järjesty systemaattiseksi kokonai- suudeksi. Kirjan toimittajat ovat ilmeisesti luottaneet siihen, että riittää, kun kultakin kirjoittajalta pyydetään kirjoitus jostakin

uskomusjärjestelmästä tai filosofiasta. Kir- joittajat ja toimittajat eivät mitä ilmeisem- min ole kertaakaan istuneet saman pöydän ääreen miettimään, millaisista näkökulmis- ta artikkelit tulisi kirjoittaa, kuinka pitkiä niiden tulisi olla, mitä näkökohtia niissä tulisi ottaa huomioon ja millaisia pedago- gisia vaatimuksia kirjoituksille tulisi aset- ta, jotta takakannen lupaus ”soveltuu hyvin katsomusaineiden opettajille ja opis- kelijoille sekä opetusmateriaaliksi kansal- ais- ja työväenopistoihin” ei jäisi vallan vaille katetta.

Ensimmäiset neljä tekstiä ovat mitä ilmeisemmin ”tärkeämpien töiden” tekemi- sen ohessa värkättyjä selvityksiä platonisesta (Pitkänen), aristotelisesta (Simo Knuutila), keskiajan kristillisestä (Reijo Työrinoja) ja modernista (Jussi Kotkavirta) hyvästä elämästä. Knuutila on työskennellyt niin paljon ja pitkään Aristo- teleen parissa, että hän väkisininkin onnis- tuu myös nyt tyydyttävästi – tai ainakin paremmin kuin vielä väitöskirjaansa Platonista työstävä Pitkänen platonisen hyvän elämän kohdalla. Knuutilan teksti, kuten myös Kotkavirran, on ainakin jossain määrin kohdettaan problematisoiva ja edes jossakin määrin kontekstualisoiva, mikä lisää näiden tekstien imukykyä ja kriittisyyden astetta, kun taas Pitkänen tyytyy standardifilosofianhistorioista tuttu- ja Platon-tulkintoja toistelevaan esitystapaan.

Toimittajilta voi kuitenkin kysyä, miksi Kotkavirralla on annettu 160-sivuisessa kokoelmassa tilaa kokonaiset 20 sivua (melkein 15 % tekstimassasta), kun René Gothónin esittely buddhalaisuudesta ja Raimo Harjulan esittely itäafrikkalaisesta kulttuurista jäävät alle puoleen tästä. Luulisi olevan päinvastoin, sillä Kotkavirta esit- telee Knuutilan ja Pitkäsen tapaan vain yksittäisten filosofien ajatuskulkuja näiden jälkeensä jättämien tekstien valossa, kun taas Gothóni ja Harjula yrittävät esitellä kokonaisia kulttuureja tapa- ja uskomus- järjestelmineen samoin kuin Matti Kotiran- ta ortodoksisuutta, Bélinki juutalaisuutta, Charles Le Gai Eaton islamilaisuutta, Virpi Hämeen-Anttila hindulaisuutta ja Pertti Seppälä taolaisuutta. Tällaista aihepiirin ”pinta-alojen” epäsuhtaisuutta olisi ehkä jonkin verran vähentänyt se, että Pitkänen, Knuutila ja Kotkavirta olisivat yrittäneet pohdiskella, miten heidän esittelemänsä filosofit ovat olleet mukana tuottamassa länsimaisena sivistyksenä tai kristinuskona tunnettuja kulttuurimuotoja. Nyt ainoastaan Kotkavirta edes yrittää nähdä ”modernin”

modernit filosofinsa ylittävänä ilmiönä.

Toisaalta ei-länsimaisten hyvän elämän kulttuurien esittelyt jäävät kovin kapeiksi, ne kutistuvat lähinnä hyvien käytöstopojen ja moraalisten periaatteiden sekä hartaus- harjoitusten ja uskonnollisten rituaalien esittelyksi, kun näitä ”hyvän elämän avai- mia” ei juurikaan soviteta laajempiin ja syvempiin historiallisiin, yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin yhteyksiinsä. Esimerkiksi Harjula tarinoi sujuvasti itäafrikkalaisista sananlaskuista ja omakohtaisista sattumuksistaan Tansaniassa, mutta ei sano mitään itäafrikkalaisen kulttuurin historia- ta tai suhteesta muihin afrikkalaisiin kulttuureihin tai länsimaiseen kulttuuriin, jonka hegemonisoivilta pyrinnoilta ei tunnetusti ole mikään jäänyt rauhaan.

Oma lukunsa on Karmela Bélinkin kir- joitus ”Juutalainen hyvä elämä on elävää Raamattua”, joka ylittää ylimielisyydes- sään ja propagandistisuudessaan jopa Dan Steinbockin kaikkein prosemiitti- simmät kirjoitukset. Bélinkin tekstin sisälähtöisyyttä kuvaa se, ettei hän voi sallia itsensä kirjoittaa sanaa ’Jumala’, vaan käyttää merkkiiyhdistelmää ’J-a’. Bélinkin jutussa ei juutalaisuuteen oteta minkäänlaista kriittistä etäisyyttä, päinvas- toin kirjoittaja jo otsikossaan julistaa juuta- laisuuden olevan ”elävää Raamattua”, en- simmäisellä sivullaan maalailee, kuinka ”juutalaisuus on eräänlainen palapeli, joka kokonaisuudessaan on kuin kaunis ja virikkeinen kuvataulu” (s. 74); vakuuttelee, että ”juutalaisuus on ihmisläheinen uskon- to”, sitten hehkuttaa ”pyhistä pyhin J-n lahjoista on elämä” ja tämän jälkeen ryn- nistää kristinuskon kimppuun – muslimit huokaiskaa helpotuksesta, Bélinki jättää teidät rauhaan! – joka on ’tyypillinen protestiuskonto’, jossa epäoikeudenmukai- sesti väitetään juutalaisten olevan koston- himoisia. Luulisi, että tämän artikkelin jul- kaisija on ideologinen valtiokoneisto nimel- tä ”Israelin valtion painatuskeskus”, eikä protestanttisella työn etiikalla ansaittuja veromarkkoja huonosti laadittuihin kirjoituskokoelmiin tuhlaava – ”tulos- vastuusta” huolimatta – Suomen valtion painatuskeskus (nyk. *Edita*).

Onneksi kokoelman muut kirjoitukset eivät yllä Bélinkin propagandan mittoihin, joten takakannen lupauksen takia ei sentään tarvitse kuluttaja-asiamiehen pakeille marssia.

Mikko Lahtinen